

Merikappeli – Tarina, muistomerkki ja laivareitti kappelin suntista

Kuva 1. Kappelin muistomerkki kivikehän sisällä.

Muistomerkin sijainti Porin suunnalta tullessa: 200 m Kappelinsillan jälkeen tie kääntyy jyrkästi oikealle. Rautatien jälkeen käännetään jälleen oikealle. Muistomerkki on vasemmalla pienen mäen päällä. Valokuva: Haakon Uddfolk.

Koonnut Haakon Uddfolk

2021

Kappeliluodon (entinen Kappelikari) korkeimmat kohdat ovat noin seitsemän metriä merenpinnan yläpuolella. Se tarkoittaa, että saari on alkanut näkyä noin tuhat vuotta sitten. Kokemaenjoki muodosti tuolloin meritien sisämaahan. 1600–1800-luvulla ikivanha pohjoinen laivareitti kulki Kappeliluodon itäpuolelta Eskonsuntin kautta Iso-Enskerin pohjoispuolelta ulkomerelle. Laivaväylä on merkitty 1600-luvulla piirrettyihin merikarttoihin.

Kappeliluodolla pidettiin kesäisin jumalanpalveluksia parinsadan vuoden ajan, kunnes Reposaaressa kirkko rakennettiin vuonna 1876. Kappeliluodolla on muistomerkki, jonka paikalla kappeli on perimätiedon mukaan sijainnut. Muistomerkissä on teksti: *”Kappelin vanha jumalanpalvelus- ja hautapaikka (Menneitten polvien muistoa kunnioittanen Reposaaressa seurakunta)”*. Kansanrunoarkistosta löytyy muistiinpano, jonka mukaan kappeli olisi rakennettu 1300-luvulla ja purettu noin neljäsataa vuotta myöhemmin. Tietoa ei valitettavasti ole voitu todistaa oikeaksi.

Kuva 2.

Kappeliluodolla on muistomerkki, jonka paikalla kappeli on perimätiedon mukaan sijainnut. Muistomerkissä on teksti: *”Kappelin vanha jumalanpalvelus- ja hautapaikka (Menneitten polvien muistoa kunnioittanen Reposaaressa seurakunta)”*.

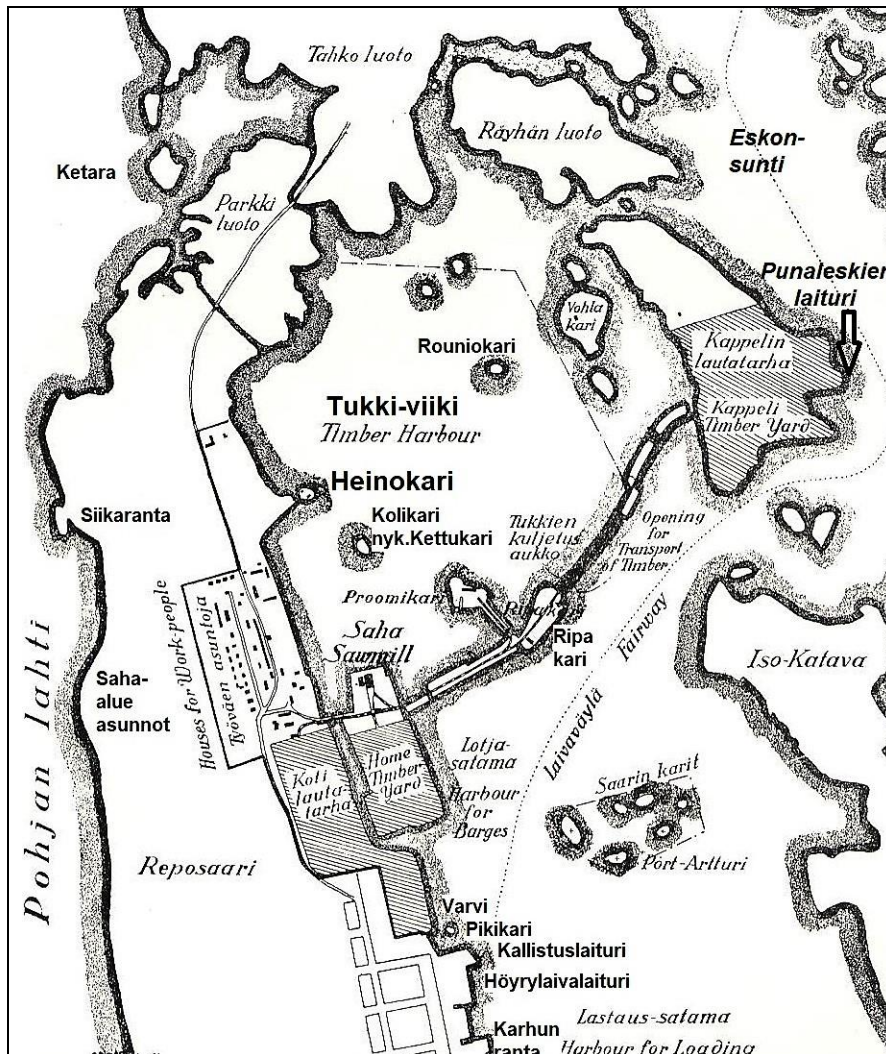
Valokuva: <https://www.geocaching.com/>

Kappeliluodon kaivauksissa 1981 löydettiin joitakin hautapaikkoja. Vainajien nimet on mainittu Ahlaisten seurakunnan kuolleiden kirjassa ja Reposaaressa Historia -teoksessa. Vanha perimätieto kertoo, että Luvian kirkon keskiaikainen Maria-veistos olisi ollut Kappeliluodon pyhätössä. Kun Reposaaressa rakennettiin 1770-luvulla laitureita, kerrotaan, että hirssiä hankittiin Lampaluodosta ja kiviä ”Kappeliluodon kirkosta”. Kappeliluodolla on ollut myös

pieniä peltoja ja laitumia lähiseudun kalastajilla ja Reposaaren asukkailla. Kappelinluodolla laidunnettiin lampaita vielä 1950-luvulla.

Vuonna 1977 Valtion rautatiet alkoi suunnitella rautatietä Tahkoluotoon. Satakunnan museo teki silloin tutkimuksia radan alle jäävistä alueista. Alueelta löytyi 2–3 rakennuksen perustukset. Museo löysi myös kalastukseen ja hylkeenpyyntiin viittaavia esineitä. Radan alle jääneet kalastaja-asuntojen jäännökset olivat 1500–1600-luvulta.

Reposaaren Höyrysaha Oy rakensi 1900-luvun alussa Kappelikarin ja Ripakarin välille sillan. Silta tehtiin pohjaan juntattujen tukkien päälle ja sen kansirakennelman päällä oli kapea rautatie. Sahattu puutavara vietiin kappeliluodolle hevosvetoisilla vaunuilla. Siellä laudat ja lankut pinottiin tapuleihin kuivumaan. Silta purettiin 1940-luvulla. Luodolla oli myös iso puutavarasuuli. Yli puolet Kappeliluodon pinta-alasta oli vuokrattu Reposaaren Höyrysaahalle puutavaran varastointiin.

Kuva 3.

Kartta vuodelta 1922. Kappelinluodon viivoitetulla osuudella oli Reposaaren Höyrysaahan puutavaran tapulialue. Kartassa näkyy purettu siltarakenne sahalla Kappelin-luotoon. Laituväylä näkyy pisteiviivana.

Lähde: Reposaaren höyrysaaha Oy. 1922. 50-vuotisjulkaisu sahan vaiheista 1872–1922.

Eskonsuntin puolella oli laivalaituri, jossa lastattiin laivoja. Laituria kutsuttiin ”punaleskien laituriksi”. Perimätiedon mukaan sen rakensivat sisällissodan jälkeen ns. punalesket.

Kappeliluodon länsirannalla kulkeva Reposaaaren maantie valmistui 1956. Sen viereen rakennettiin 1970-luvulla rautatie, joka päättyy Tahkoluodon satamaan. Rautatie sähköistettiin vuonna 2020.

Kappelin historiaa on pohdittu Reposaaarella monelta kantilta. Seuraavassa on erään entisen reposaarelaisen historiantutkijan mielenkiintoinen tulkinta kappelin historiasta:

Kokemäen seurakunta oli perustettu 1200-luvulla. Osa seurakuntalaisista oli kesäisin ulkosaaristossa kalanpyynnissä pitkiäkin aikoja. Seurakunnan johdossa huolestuttiin, koska heiltä puuttui kirkollinen hiljentymispaikka katolisen uskontonsa mukaiseen ja edellyttämään säännölliseen hartaudenharjoittamiseen. Hansakauppiaille ja seurakunnalla oli yhteinen uskonnollinen tarve ja tavoite hoitaa merimiesten ja kalastajaväestön tarvitsemat hengelliset palvelut.

Asian ratkaisemiseksi päätettiin rakentaa Pyhä Gertrudille omistettu kappeli. P. Gertrud oli saksalaisten kauppiaiden, heidän merimiestensä ja kalastajaväestön suojeluspyhimys. Rakennuspaikaksi valittiin kalavesien ja kauppa-alusten ankkuripaikan välittömässä läheisyydessä oleva korkeahko saari, jota alettiin kutsua Kappeliluodoksi tai vain Kappeliksi. Rakentaminen ajoittui 1300-luvun lopulle.

Katolilaisuus säilyi Suomessa aina 1500-luvun alkuvuosiin, jolloin Suomen viimeinen katolinen piispa Arvid Kurki lähti Turusta pakomatalle v.1552 ja hänen tilalleen tuli lutherilainen piispa.

Satakunnan Museon ystävät ry hoitaa Kappeliluodon muistomerkkiä kummikohteenaan.

Lähdeaineisto:

Räty, J. Kappeli-artikkeli. Satakunnan Museo.

Lähteenoja, A., Pulkkinen, O. ja Hacklin W. 1942. Reposaaaren Historia. Frenckellin kirjapaino, Helsinki. 96 s. Verkkojulkaisuna:
<https://digi.kirjastot.fi/files/original/bf70246e8d9754d4ca82d37c01956983.pdf>

Reposaaaren höyrysaha Oy. 1922. 50-vuotisjulkaisu sahan vaiheista 1872–1922. 88 s.

Uddfolk, H. 2021. Kotiarkisto.

http://www.santavuori.com/Reposaaaresta_kirjat.htm

<http://www.reposaari.net/reposaarinet-users-merikappelin-muistomerkki>

<https://adoptoimonumentti.fi/porin-reposaaaren-kappeliluoto/>

